

Romantik İlişkilerde Çatışma Çözüm Stilleri

Ölçeği:

Geçerlik Güvenirlik Çalışması

Ayça ÖZEN,¹ Selin SALMAN-ENGİN,² Nuray SAKALLI-UĞURLU³

ÖZ

Bu çalışmanın amacı çiftlerin çatışma çözüm stillerini ölçmek amacıyla geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmektir. Bu amaçla 2 ayrı çalışma yürütülmüştür. İlk çalışmada, romantik ilişki yaşayan ya da evli kişilerle yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Hem bu mülakatlardan oluşturulan maddeler, hem de alanda uzman kişiler tarafından ilgili yazın incelenerek eklenen maddelerle geniş bir madde havuzu oluşturulmuştur. Romantik ilişki yaşayan 200 katılımcıyla ($Ort.yaş = 23.13$, $S.yaş = 2.96$) yapılan açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına göre ÇÇSÖ için dört faktörlü yapının uygun olduğunu gözlenmiştir. Bu boyutlar, olumsuz çatışma çözme stili, olumlu çatışma çözme stili, boyun eğme ve geri çekilme olarak tanımlanmıştır. İkinci çalışmada ise 140 evli çiftten (280 kişi; $Ort.yaş = 38.09$, $S.yaş = 10.35$) veri toplanmıştır. Bu çalışmada ölçeğin faktör yapısı hem açımlayıcı hem de doğrulayıcı faktör analizleriyle test edilmiştir. Yapılan analizler ve ilgili değişkenlerle olan korelasyonları incelendiğinde, ÇÇSÖ'nün çatışma çözüm stillerini ölçmede geçerli ve güvenilir bir araç olduğu bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: çatışma çözüm stilleri, evlilik uyumu, ölçek geliştirme, geçerlik, güvenilirlik

Özen, A., Salman-Engin, S. ve Sakallı-Uğurlu, N. (2016). Romantik İlişkilerde Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği: Geçerlik Güvenirlik Çalışması. *Nesne*, 4(7), 1-19.

¹ Yrd. Doç. Dr., TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, aozen(at)etu.edu.tr

² Öğretim Görevlisi (Dr.), Bilkent Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, selinsalman(at)bilkent.edu.tr

³ Prof. Dr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, nurays(at)metu.edu.tr

Yazar Notu: Bu çalışma birinci yazarın yüksek lisans tez çalışmasının bir bölümü temel alınarak hazırlanmıştır.

Conflict Resolution Styles Scale in Romantic Relationship: The Validity and Reliability Study

ABSTRACT

The aim of the current study is to test the reliability and validity of the 'Conflict Resolution Styles Scale' (CRSS), which was developed by the researchers. For this aim, two studies have been conducted. In the first study, semi-structured interviews were conducted with participants who are either married or involved in romantic relationship. A large item pool was generated with the items developed from the interviews and the items developed by the authors after reviewing the related literature. Exploratory factor analysis with 200 dating participants ($M_{age}=23.13$, $SD_{age}=2.96$) revealed that four factor solution is suitable for the CRSS. These factors were named as negative conflict resolution style, positive conflict resolution style, subordination, and retreat. In order to confirm the factor structure of the scale, 140 married couples (280 individuals; $M_{age}=38.09$, $SD_{age}=10.35$) were participated to the second study. Both exploratory and confirmatory factor analyses were used to test the factor structure of the scale. The results of these analyses and the correlations with the related variables showed that CRSS was reliable and valid measurement tool in the assessment of the conflict resolution styles.

Keywords: conflict resolution styles, marital adjustment, scale development, validity, reliability

Romantik ilişkiler ve bu ilişkilerden algılanan doyum bireyin hem iyi oluş hali hem de yaşam doyumunu ile yakından ilişkilidir. Bu noktada yakın ilişkilerin kaçınılmaz bir parçası olan çatışma ve özellikle bu çatışma ile nasıl baş edildiği pek çok araştırmanın ilgi konusu olmuştur (örn., Christensen ve Heavey, 1990; Gottman, 1993; Gottman, Markman ve Notarius, 1977). Bu çalışmanın amacı romantik ilişkilerde partnerler arasında ya da evlilik sırasında karı-koca arasında yaşanabilecek çatışmaların çözüm stilleri hakkında bir ölçek oluşturup, geçerlik-güvenirliliğini incelemektir.

Mackey, Diemer ve O'Brien (2000) evli bireylerle yaptıkları derinlemesine mülakatlarda, evlilikte çatışmayı partnerlerin birbirleriyle olan farklılıklarından doğan anlaşmazlıklar olarak tanımlamıştır. İletişim tarzlarındaki beklentilerden kaynaklanan farklılıklar, ev bütçesinin oluşturulması ve kullanımı, kişilikteki ayrışmalar gibi her bir farklılık/uyumsuzluk ya da bunların birleşimi evlilikte çatışmayı ortaya çıkarabilir. Dhir ve Markman'a (1984) göre ise ilişkilerde partnerler birbirine bağımlıdır ve bu bağımlılık problem çözme stillerinde başarısızlığa neden olur ve halihazırda kullanılan çözüm yöntemleri her iki partner için de doyum sağlamazsa çatışma ortaya çıkar.

Gottman ve Krokoff (1989) ise iletişimden kaynaklanan problemlerin ve çatışma çözme becerilerindeki eksikliklerin evlilikte sıkıntılara neden olduğunu belirtmektedir. Diğer bir deyişle, çatışmadan kaçınan çiftler, çatışmayla yüzleşen çiftlere göre daha mutsuzdurlar. Çatışmadan kaçınmak, var olan problemi çözme de engellemekte ve böylelikle kızgınlık ve kırgınlık/küskünlük gibi olumsuz duyguları ortaya çıkarmaktadır (Christensen ve Shenk, 1991). Aynı şekilde başka araştırmacılar da sözel çatışmanın katarsis (duygusal boşalma) sağlayacağını ve bu durumun açık iletişimi destekleyerek karar verme süreci gibi pek çok işlevsel fonksiyonu ortaya çıkaracağından bahsetmektedir. Örneğin, Vucich (1987) yapıcı çatışma çözüm yönteminin, aile iletişiminin rutin bir parçası olan çatışmayı bir karara bağlama ve çözümleme gibi ilişki dinamiklerindeki olumlu fonksiyonları ortaya çıkarmaya yetecek düzeyde olması gerektiğini savunmaktadır. Kısaca belli bir noktaya kadar çatışma, ilişkide uyum sürecini desteklemekte ve ilişkiden sıkılmayı da engellemektedir. Eşler eğer sorunların kökenine inmezlerse, yanlış anlaşılmalarda artacak ve bu da problemi çözmek yerine sorunun büyümesine neden olacaktır (Dhir ve Markman, 1984).

Eğer çatışma hem romantik hem de evlilik ilişkilerinin kaçınılmaz bir parçası ise, eşlerin bu çatışma ile nasıl baş ettikleri ilişkilerin devamlılığı ve sürdürülmesi için oldukça önemlidir. Ayrıca kullandıkları çatışma çözüm yöntemleri hem bireysel düzeyde partnerlerin iyi oluş hallerini, hem de ilişki düzeyinde ilişkiden ya da evlilikten algılanan doyumunu etkileyecektir. Gottman ve Levenson

(1992) başarılı evliliklerde partnerlerin ilişkide ortaya çıkan sorunlar hakkında birbirleriyle konuşabildiklerini ve bu sorunları olumlu ve yapıcı bir şekilde çözmeye çalıştıklarını belirtmektedir. Bu tür evliliklerde partnerler birbirlerine bakım ve ilgi gösterirler, birlikte sosyal etkinliklere katılırlar, birbirlerine duygusal ve fiziksel yakınlık gösterirler ve önem verdikleri değerler konusunda temelde hemfikirlerdir. Ayrıca hem partnerlerinde hem de ilişkilerinde olabilecek değişimleri kabul eder ve hatta bunları desteklerler. Evlikte yaşanan çatışmalarla nasıl baş edildiğini ve bunun ilişki üzerine etkisini incelemek için Gottman, Coan, Carrare ve Swanson (1998) yeni evli çiftleri 6 yıllık dönem boyunca gözlemlemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre boşanmayı yordayan davranış örüntüsü şu şekilde olmaktadır: Kadının olumsuz bir çıkış yapması ve kızgınlık duygusunun bu çıkışın merkezinde yer alması, buna karşılık erkeğin bu davranışı reddederek eşinin talebini kabullenmeyen bir davranış örüntüsü ile karşılık vermesi ve bu iki taraflı olumsuz davranış örüntüsünü ortadan kaldıracak her hangi olumlu bir davranış sergilenmemesidir. Buna karşılık olarak, mutlu evliliklerde ise kadınlar eşlerine karşı yapıcı bir şekilde olumlu duygularla iletişimi başlatmakta ve erkekler de buna karşılık eşlerinin taleplerini kabul edici bir davranış sergilemektedir. Mizah anlayışının (Humor) da ayrıca olumsuz duygu durumunu yumuşatıcı ve özellikle erkeği yatıştıran bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Olumlu duygular ise çatışmanın varlığından bağımsız olarak ilişkide uzun dönem istikrar ve mutlulukla ilişkili bulunmuştur (Gottman ve ark., 1998).

Hem heteroseksüel hem de gay ve lezbiyen evli ama çocuğu olmayan çiftlerle yapılan bir başka çalışmada da evlilikte yaşanan çatışma ve evlilik doyumu arasında ilişki incelenmiştir (Kurdek, 1994b). Çalışmanın bulgularına göre ilişki türünden bağımsız olarak, her bir partnerin o anki ilişki doyumu tartışma sıklığı ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Ayrıca, güç ve yakınlık konularındaki tartışmaların, kişisel planlar, sosyal konular, kişisel mesafe ve güvensizlik konusundaki tartışmalardan daha çok ilişkiye zarar verdiği gözlenmiştir. Bir başka araştırmada ise çatışma sıklığı ve çözülmemeyen çatışmaların ilişki doyumu ve olumsuz çatışma çözüm stili arasındaki ilişkiye etkisi incelenmiştir. Buna göre, çatışma sıklığı ve çözülmemiş çatışma kontrol edildikten sonra bile, olumsuz çatışma çözüm stili ve ilişki doyumu arasında negatif ilişki gözlenmiştir (Cramer, 2000). Bu bulgu da bize, partnerlerin çatışma sırasında gösterdikleri olumsuz davranışların çatışmanın varlığından ve sıklığından bağımsız olarak ilişkiye ne kadar zarar verdiğini göstermektedir. Önemli olan çiftlerin ne kadar sık çatışma yaşadığı değil, bununla nasıl baş ettikleridir.

Yazındaki pek çok araştırma da aynı şekilde çatışmanın ilişkilerde kaçınılmaz olduğunu ve asıl önemli olanın kişilerin baş etme stratejileri olduğunu göstermektedir. Daha doğrusu ilişkilerin devamlılığını ve sürdürülebilirliğini asıl yordayan değişken eşlerin çatışma ile nasıl baş ettikleridir. Eğer çatışmayla olumlu

ve yapıcı bir şekilde baş edilirse ilişki istikrarı ve doyumu artmakta, fakat çatışma olumsuz ve yıkıcı bir şekilde ele alınırsa ilişki doyumu azalmakta ve ilişkinin ömrü de kısalmaktadır (örn., Brehm, 1992; Fincham, 2003; Gottman, 1993; Gottman ve Krokoff, 1989; Gotman, Markman ve Notarius, 1977). Bu noktada eşlerin kullandıkları çatışma çözüm stillerini belirlemek önem kazanmaktadır.

İlgili yazında, çatışma çözüm yöntemleri farklı sınıflandırmalar yapılarak ele alınmaktadır. Örneğin, Thomas (1976) iddicilik (assertiveness) ve yardımseverlik (cooperativeness) boyutlarını temel alarak beş çatışma çözüm yöntemi belirlemiştir. Girişkenlik boyutu kişinin kendi istek/hedef ve endişelerini tatmin etmeye yönelik davranışları, yardımseverlik boyutu ise başkalarının istek/hedef ve endişelerini tatmin etmeye yönelik davranışları içermektedir. Bu boyutlardan yola çıkarak rekabet (competing), işbirliği (collaborating), uzlaştırıcı tarz (compromising), kaçınma (avoiding) ve uyum sağlama (accommodating) çatışma çözüm yöntemleri tanımlanmıştır. Kaçınma çatışma çözüm stili her iki boyuttan da düşük puan almayı öngörürken, işbirliği her iki boyuttan da yüksek puan olmayı öngörmektedir. Yani kaçınma çatışma çözüm stilini kullanan kişiler ne kendilerinin ne de partnerlerinin isteklerini yerini getirir ve böylelikle çatışma durumunda pasif davranışlar sergilemeyi tercih ederler. İşbirliği çatışma çözüm stilini kullanan kişi ise her iki partneri de memnun edecek, fikir birliğini sağlayacak yapıcı bir strateji kullanmayı tercih eder. Rekabet, yüksek iddicilik ve düşük yardımseverlikle ilişkilendirilirken, uyum sağlama düşük iddicilik ve yüksek yardımseverlikle ilişkilendirilmektedir. Bu durumda, rekabet stratejisini seçen kişiler bencil bir tutumla sadece kendi istek ve taleplerini karşı tarafa kabullendirmeye çalışan kişilerdir. Uyum sağlama stratejisinde ise kişiler bunun tam aksine kendi istek ve taleplerini bastırarak karşı tarafı memnun edecek çözümler üretmeye çalışacaktır. Son olarak uzlaştırıcı tarz ise her iki boyuttan da ortalama puan almaya denk gelmektedir. Yani, bu strateji, kazanan ya da kaybeden olmadan orta noktada buluşma çabasıdır. Evlilik doyumu ile en yüksek pozitif ilişkiyi sırasıyla işbirliği ve uzlaştırıcı tarz çatışma çözüm yöntemleri göstermektedir. Kaçınma ise düşük evlilik uyumu ile ilişkilidir.

Benzer bir şekilde Rusbult ve Zembrodt (1983) çıkış (exit), sesleniş (voice), sadakat (loyalty) ve ihmal (neglect) olmak üzere dört çatışma çözüm yöntemi tanımlamıştır. Bu çatışma çözüm stilleri iki ana eksen üzerinden tanımlanmaktadır. İlk eksen tepkinin aktif veya pasif olması, ikinci eksen ise tepkinin yapıcı veya yıkıcı olması ile tanımlanmaktadır. Çıkış, ilişkiyi bitirmek ve/veya boşanmakla tehdit etme gibi aktif ve yıkıcı davranış örüntülerini içermektedir. Sesleniş, çözüm üretmeye yönelik tartışma, kişinin kendini değiştirmesi ve profesyonel yardım alma gibi aktif fakat yapıcı davranışlardan oluşmaktadır. Sadakat, sorunların çözülmesi için dua etme, her şeyin kendiliğinden düzeleceğini umma gibi pasif fakat yapıcı

davranışları içermektedir. Son olarak, ihmal ise sorunu tartışmaktan kaçınma, partneri görmezlikten gelme ve ilgi göstermeme gibi pasif ve yıkıcı davranış örüntülerini içermektedir.

Burman, Margolin ve John (1993) ise üç çatışma çözüm stili belirlemiştir. Bunlar, fiziksel saldırganlık, sözle saldırganlık ve geri çekilme davranışlarıdır. Atılgan, düşmancıl ve saldırıya yönelik davranışları içeren fiziksel saldırganlık, problem çözme becerilerindeki eksikliğin ve problemlili evliliklerin temel bir özelliği olarak gösterilmiştir. Bir başka çalışmada ise (Kurdek, 1994a) olumlu problem çözme (positive problem solving), çatışmaya girme (conflict engagement), geri çekilme (withdrawal) ve boyun eğme (compliance) olmak üzere dört çatışma çözüm stili tanımlanmıştır. Soruna yoğunlaşarak, farklılıkları yapıcı bir biçimde tartışmak, her iki taraf için kabul edilebilir alternatifleri üretmek ve uzlaşmaya varmak, olumlu problem çözme olarak tanımlanır. Kişisel saldırıya geçmek, patlamalar yaşayarak kontrolü kaybetmek ve iğneleyici sözler söyleyerek hakaret etme gibi davranışlar ise çatışmaya girme olarak tanımlanmaktadır. Uzun süre sessiz kalmak, uzak durmak, ilgisiz davranmak ve konuşmayı reddetmek ise geri çekilme olarak tanımlanırken, çok fazla kabul edici olmak, kendi bakış açısını belirtmeden kendi konumunu savunmama davranışları ise boyun eğmeyi tanımlamaktadır. İlişkiye en olumlu etkiyi olumlu problem çözme becerileri sağlarken, çatışmaya girme ilişkili olumsuz yönde etkilemektedir.

İlgili yazın incelendiğinde çatışma çözüm stillerinin genel olarak dört kategoride incelendiği gözlenmektedir. Bu stratejileri genel olarak şu şekilde sınıflandırabiliriz: (1) var olan çatışma ile aktif ve yapıcı bir şekilde baş etme; (2) aktif ve yıkıcı davranışlar gösterme, (3) çatışmadan kaçınma; ve son olarak (4) partnerin isteklerine uyma ve boyun eğme davranışları. Türkiye'de yapılan çalışmalar incelendiğinde ise çatışma çözüm stilleri ve evlilik uyumu ya da doyum arasındaki ilişkinin oldukça ilgi gördüğü gözlenmektedir. Örneğin, ilgili yazınla tutarlı olarak Malkoç (2001) düşük uyum gösteren çiftlerin yüksek uyum gösteren çiftlere göre daha yıkıcı stratejiler kullandıklarını bulmuştur. Benzer bir şekilde Uğurlu (2003), olumsuz aktif çatışma yönetim biçiminin evlilikte mutluluk, bağlılık ve ortak kararlılığı azalttığını bulmuştur.

Her ne kadar ülkemizde evlilikte çatışma konusu ile ilgili çalışmalar bulunsa da çatışma çözüm stillerini ölçen geçerli ve güvenilir bir ölçeğe rastlanmamıştır. Yapılan çalışmalarda genellikle ölçekler orijinal dillerinden Türkçeye çevrilerek kullanılmıştır [bkzn., Hünler ve Gençöz, (2003), "Evlilikte Problem Çözme Ölçeği" (Marital Problem Solving Scale); Uğurlu (2003), "Çatışma Yönetim Biçimleri Ölçeği" (Conflict Management Questionnaire)]. Bu nedenle, bu çalışmanın amacı Türk kültüründe uygulanabilecek geçerli ve güvenilir bir "Çatışma Çözüm Stilleri"

ölçeği geliştirmektedir. Bu amaç doğrultusunda hem yazında kullanılan ölçek maddeleri incelenmiş hem de kültüre özgü olabilecek maddeler de göz önüne alınarak iki ayrı çalışma yapılmıştır.

Çalışma - 1

Örneklem

Ölçeğin maddelerini geliştirmek amacıyla yapılan ilk çalışmaya çoğunluğunu Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğrencilerinin oluşturduğu toplam 200 romantik ilişki içinde olan katılımcı katılmıştır (114 kadın, %57). Katılımcıların yaşları 17 ile 36 arasında değişmektedir (Ort. = 23.13, S. = 2.96). Katılımcıların hepsi Ankara ilinde yaşadıklarını, büyük çoğunluğu (164, %82) partnerlerinin de Ankara'da yaşadığını, küçük bir kısmı (33, %16.5) partnerleriyle aynı evi paylaştıklarını belirtmişlerdir.

Veri Toplama Araçları ve İşlem

Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği (ÇÇSÖ): Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği'ni geliştirmek amacıyla öncelikle 87 maddeden oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur. Bu maddeleri geliştirmek amacıyla 5 sosyal psikolog tarafından ilgili yazın incelenmiş, Türkiye örnekleminde henüz geçerlik güvenirliği ispatlanmamış farklı ölçek maddeleri de incelenmiştir (örn., Hojjat, 2000; Kurdek, 1994a). Ayrıca, birinci yazar evli ve evli olmayan romantik ilişki içindeki 20 birey ile görüşmeler yapmış ve bu görüşmeleri ses kaydına almıştır. Ses kayıtlarının dokümantasyonu (transkript) tamamlandıktan sonra elde edilen metinler üzerinde dikkatlice çalışılmış, en çok bahsedilen temalar üzerinden 75 madde geliştirilmiş ve bu maddeler ölçeğe eklenmiştir. Toplamda 75 madde yapılan görüşmelerden, 12 madde ise yapılan yazın çalışmasından türetilerek ölçek son haline getirilmiştir. Geliştirilen 87 madde 6 dereceli ölçek üzerinden (1 = hiç katılmıyorum, 6 = çok katılıyorum) katılımcılara sorulmuştur. Ölçek puanlaması sadece alt boyutlar bazında yapılmakta ve ölçeğin toplam puanı alınmamaktadır. Yüksek puan almak o çatışma çözüm stilini sık kullanma, düşük puan almak ise az kullanma anlamına gelmektedir.

Çatışma Çözüm Stilleri Envanteri (ÇÇSE): Geliştirilen 87 maddeye ek olarak ölçeğin ölçüt geçerliğini test etmek amacıyla Türkiye'de henüz geçerlik güvenirlik çalışması yapılmamış Kurdek'in (1994a) 16 maddeden oluşan Çatışma Çözüm Stilleri Envanteri (ÇÇSE) de çalışmaya dahil edilmiştir. Bu ölçek 4 alt boyuttan (olumlu problem çözme, çatışmaya girme, geri çekilme, boyun eğme) oluşmaktadır. Özgün ölçek iyi derecede İngilizce bilen, ilgili konuya hakim iki sosyal psikolog

tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Çevrilen bu maddelerin daha sonra hem İngilizceye hem de Türkçeye hakim bir diğer araştırmacı tarafından ters-çevirisi yapılmıştır. Yapılan çeviriler, özgün ölçek ve ters çevrilmiş maddeler karşılaştırılmış, gözlenen farklılıklar üzerine tartışıldıktan sonra gerekli değişiklikler yapılmıştır. Son olarak sosyal psikoloji alanında bir uzman ve dört yüksek lisans öğrencisi tarafından kontrol edilen ölçek son haline getirilmiştir. Katılımcılar bu maddelere ne derece katıldıklarını 5 dereceli bir ölçek üzerinden belirtmişlerdir (1 = hiç katılmıyorum, 5 = çok katılıyorum). Ölçekten alınan yüksek puanlar ilgili boyutun davranışlarının sıklıkla yapıldığını gösterir.

Bulgular

Ölçeğin Faktör Yapısı

Yukarıda da bahsedildiği gibi çiftler arası iletişim şekilleri ve çatışma çözüm stilleri ile ilgili yapılan geçmiş çalışmalar bu stillerin daha çok 4 alt boyut olarak karşımıza çıktığını göstermiştir. Bu beklentiye uygun olarak, temel bileşenler analizi ve varimaks eksen döndürme yöntemi ile yapılan açımlayıcı faktör analizleri sonucunda 87 maddenin 4 alt boyutta toplandığı bulunmuştur. Faktör analizi sonrasında faktör yükleri .40'dan düşük olan ve birbirleriyle yüksek korelasyon gösteren maddeler (tekrar eden) ölçekten çıkartılmış, 87 maddelik madde havuzunun 25 maddesi ile analizlere devam edilmiştir.

Son olarak elde edilen 25 maddelik ölçeğin faktör yapısını yeniden test etmek amacıyla tekrar açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını gösteren Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) = .75 olarak tespit edilmiş, bu da verinin faktör analizi için yeterli olduğunu göstermiştir. Özdeğerlerin grafik dağılımı (screeplot) incelendiğinde 4 faktör yapısının veriye uygun olduğu görülmüş, bu nedenle daha sonraki faktör analizinde veri 4 faktörlü çözüme zorlanmıştır. Tablo-1'de de görüldüğü üzere dört faktörlü çözüm toplam varyansın %51.69'unu açıklamıştır. Ölçeğin alt boyutlarının açıkladıkları varyanslar ise 'olumsuz çatışma çözme stilleri' için %15.22, 'boyun eğme' için %12.98, 'olumlu çatışma çözme stilleri' için %12.23 ve 'geri çekilme için %11.25 olarak bulunmuştur. Faktör yükleri de .54 ve .78 arasında değişmektedir.

Tablo1. ÇÇSÖ'nün Faktör Yapısı, Açıklanan Varyans Yüzdeleri, İç Tutarlılık Katsayıları, Ortalama ve Standart Sapmaları (N_{çalışma-1} =200; N_{çalışma-2} = 280)

Maddeler	F1	F2	F3	F4
6.Sinirlendiğimde kırıci şeyler söylerim.	.78(.72)			
8.Sesimi yükselterek beni dinlemesini sağlamaya çalışırım.	.76(.75)			
1.Tartışma esnasında konuyla ilgisiz de olsa zayıflıklarını yüzüne vururum.	.73(.76)			
12.Bağırıp çağırarak istediğimi yaptırırım.	.70(.71)			
14.Sevgilimi ilişkiyi bitirmekle tehdit ederim.	.69(.67)			
16.Kavgalarımız sırasındaki kızgınlığımı fiziksel olarak gösteririm.	.57 .46)			
25.Sürekli imalarda bulunurum.	.54(.58)			
9.Tartışmada ortak bir çözüm noktası bulmaya çalışırım.		.77(.74)		
13.Sorunun tüm yönlerini tartışma sırasında konuşmak isterim.		.77(.74)		
5.Sorunun uzamadan çözülebilmesi için kaynağını bulmaya çalışırım.		.72(.65)		
11.Sorun çözümlenmeden tartışmayı sonlandırmam.		.68(.69)		
22.Bir problem yaşandığında, konuyla ilgili düşündüğüm her şeyi açıklarım.		.66(.62)		
24.Bir problem yaşandığında, kendimi sevgilimin yerine koyarak onun ne düşündüğünü anlamaya çalışırım.		.57(.50)		
7.Problemi büyütmemek için onu sakinleştirmeye çalışırım.			.72(.61)	
2.Kavganın büyümemesi için onun istediği şeyleri yaparım.			.69(.72)	
19.Sorunun çözümlmesine yardımcı olacağına inanırsam durumu alttan alırım.			.68(.68)	
4.Sorun durumunda pek çok şeyi içime atabilirim.			.60(.67)	
20.Onun olumsuz tepkilerine karşılık vermeyerek problemin büyümemesini sağlamaya çalışırım.			.58(.69)	
17.İlişkide sorun yaşanmaması için kendimden ödün veririm.			.55(.70)	
3.Çok sinirlenmişsem konuşmayı ertelerim.				.76(.70)
23.Eğer çok sinirlenmişsem, sinirim geçene kadar konuşmayı reddederim.				.72(.76)
18. Sorun yaşadığımızda sevgilimin yanından uzaklaşıyorum.				.62(.65)
21. Çok gergin olduğumuzda susarım.				.62(.58)
10.Çok büyük sorunlar yaşadığımızda ondan uzak durmaya çalışırım.				.58(.63)
15.Bana bağırdığında onun olmadığı bir odaya geçerim.				.56(.57)
Özdeğer	3.81(4.23)	3.25(2.83)	3.06(3.27)	2.81(2.75)
Açıklanan Varyans (%)	15.22(16.93)	12.98(11.3)	12.23(13.07)	11.25(11.01)
İç Tutarlılık Katsayıları	.82(.81)	.80(.77)	.73(.80)	.74(.75)
Ort.	2.36(2.42)	4.55(4.51)	3.41(3.59)	3.44(3.70)
S	.93(1.01)	.87(.85)	.89(1.03)	.96(1.08)

Not: Parantez içinde verilen değerler ikinci çalışmanın, diğerleri ilk çalışmanın sonuçlarıdır.

F1 = Olumsuz çatışma çözme stili, F2 = Olumlu çatışma çözme stili, F3 = Boyun eğme, F4 = Geri çekilme

İç Tutarlılık Güvenirliği

ÇÇSÖ'nün 25 maddelik son halinin iç tutarlılığını test etmek amacıyla Cronbach Alfa katsayılarına bakılmış ve ölçeğin güvenirliği test edilmiştir. Alt boyutlar için Cronbach Alfa katsayıları 'olumlu çatışma çözme stilleri' için .80, 'olumsuz çatışma çözme stilleri' için .82, 'geri çekilme' alt boyutu için .74, 'boyun eğme' alt boyutu için ise .73 olarak bulunmuştur. Madde toplam korelasyonlarının olumlu çatışma çözme stilleri için .47 ile .67; olumsuz çatışma çözme stilleri için .37 ile .68; geri çekilme için .39 ile .59; boyun eğme alt boyutu için .38 ile .57 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin güvenirliğini ölçmek için ayrıca her bir alt boyut için yarıya bölme (split-half) yöntemi kullanılmış ve alfa değerlerinin .55 ile .76 arasında değerler aldığı görülmüştür.

Ölçüt Geçerliği

ÇÇSÖ'nün ölçüt geçerliğini test etmek amacıyla ölçeğin Türkiye örnekleminde ilk defa kullanılan ÇÇSE (Kurdek, 1994a) ile ilişkisine bakılmıştır. Öncelikle 16 maddelik ölçek maddelerinden elde edilen verinin faktör analizine uygun olup olmadığını test edilmiş ve Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) = .79 olarak tespit edilmiştir. Daha sonra varimax döndürme yöntemi ile ÇÇSE'nin faktör yapısı incelenmiş ve ölçeğin 4 faktörlü çözümü uygun görülmüştür. Maddeler özgün ölçektekiyle aynı şekilde alt boyutlardan yük almıştır. Dört alt boyut (olumlu problem çözme, çatışmaya girme, geri çekilme, boyun eğme) toplam varyansın %60.77'sini oluşturmaktadır. Faktör yükleri de .32 ile .78 arasında değişmektedir. Alt boyutlar için Cronbach Alfa katsayıları 'olumlu çatışma çözme' için .80, 'çatışmaya girme' için .81, 'geri çekilme' alt boyutu için .64 ve 'boyun eğme' alt boyutu için ise .69 olarak bulunmuştur.

Mevcut çalışma ile geliştirilen ölçeğin ölçüt geçerliğini test etmek amacıyla her iki ölçeğin benzer alt boyutları arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Geliştirilen ölçeğin (ÇÇSÖ) 'olumsuz çatışma çözüm stilleri' alt boyutu ile ÇÇSE'nin 'çatışmaya girme' alt boyutu arasında ($r = .75$); ÇÇSÖ'nün 'olumlu çatışma çözüm stili' ve ÇÇSE'nin 'olumlu problem çözme' alt boyutları arasında ($r = .61$); ÇÇSÖ'nün 'geri çekilme' ve ÇÇSE'nin 'kaçma' alt boyutları arasında ($r = .45$); ÇÇSÖ'nün ve ÇÇSE'nin 'boyun eğme' alt boyutları arasında ($r = .39$) anlamlı korelasyon değerleri ($p < .01$) bulunmuştur. Bu iki ölçeğin alt boyutlarının birbirleri ile anlamlı bir şekilde ilişkili olması geliştirilen ölçeğin ölçüt geçerliğini desteklemektedir.

Özetle ilk çalışmada amaçlandığı gibi ilgili yazına ve yapılan görüşmelere uygun olarak 25 maddelik ÇÇSÖ geliştirilmiştir. Bu ölçeğin faktör yapısı, faktörlerin özdeğerleri, maddelerin faktör yükleri, ölçeğin iç tutarlık katsayısı ve

ÇÇSE (Kurdek,1994a) ile olan yüksek korelasyonu göz önüne alındığında ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğini destekleyen güçlü bulgular bulunmuştur. Ancak ölçeğin 25 maddelik son halinin faktör yapısını doğrulamak ve geçerlik/güvenirliğine daha çok destek bulmak amacıyla yeni bir örneklem ile ikinci bir çalışma yapılmıştır.

Çalışma-2

Örneklem

Geliştirilen ölçeğin doğrulayıcı faktör analizlerini yapmak amacıyla yapılan ikinci çalışmaya toplam 156 çift katılmıştır. Veri temizlenmesi ve gerekli varsayımların (aykırı değerleri, normal dağılım, doğrusallık, çoklu doğrusallık) kontrolü sonucunda 16 katılımcının ve partnerlerinin veriden çıkartılmasına karar verilmiştir. Sonuç olarak 140 çiftin (280 kişi) oluşturduğu katılımcılarla analizler yapılmıştır. Katılımcıların hepsi Ankara ilinde yaşayan, yaşları 20 ile 68 arasında değişen (Ort. = 38.09, S = 10.35) evli çiftlerdir. Çiftlerin evlilik süreleri 4 ay ile 54 yıl arasında değişmektedir. Katılımcıların %59'u lisans ve lisansüstü mezunu, %5.4'ü üniversite öğrencisi, %30.4'ü lise mezunu, %5.3'ü ilkokul ve ortaokul mezunudur. Algıladıkları ekonomik sınıf sorulduğunda katılımcıların %81.4'ü kendilerini orta ve yüksek, %18.6'sı ise düşük ekonomik sınıfa ait olarak belirtmişlerdir.

Veri Toplama Araçları ve İşlem

Çatışma Çözümleme Stilleri Ölçeği (ÇÇSÖ): İlk çalışmada araştırmacılar tarafından geliştirilen, 25 madde ve 4 alt boyuttan oluşan ('olumlu çatışma çözme stilleri', 'olumsuz çatışma çözme stilleri', 'boyun eğme' ve 'geri çekilme') ÇÇSÖ, ikinci çalışmada ölçeğin doğruluk analizini yapmak amacıyla katılımcılara sunulmuştur. Katılımcılar ölçek maddelerine ne derece katıldıklarını 6 dereceli ölçek üzerinden belirtmişlerdir (1 = hiç katılmıyorum, 6 = çok katılıyorum). Ölçekten alınan yüksek puanlar ilgili boyutun davranışlarının sıklıkla yapıldığını göstermektedir.

Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ, Dyadic Adjustment Scale, Spanier, 1976): İlgili yazına bakıldığında çatışma çözme stilleri ile evlilik doyumunun anlamlı bir şekilde ilişkili olduğu bulunmuştur. Buna dayanarak mevcut çalışmada geliştirilen ÇÇSÖ'nün geçerliğini test etmek amacıyla ÇÇSÖ ile evlilik doyumunu ölçen ÇUÖ arasındaki ilişki test edilmiştir. Spanier (1976) tarafından geliştirilen ÇUÖ, Türkçeye Fıfıloğlu ve Demir (2000) tarafından uyarlanmıştır. Ölçek 32 maddeden ve dört alt boyuttan (ilişki doyumu, çiftlerin bağlılığı, çiftlerin uyumu, ve sevgi gösterme) oluşmaktadır. Ölçeğin 2 sorusu 'evet / hayır' şeklinde diğer soruları ise 5'li, 6'lı ve 7'li ölçekler üzerinden sorulmaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 0-151 arasındadır ve yüksek

puanlar yüksek evlilik uyumu şeklinde değerlendirilir. Mevcut çalışmada ÇUÖ'nün iç tutarlık katsayısı, Cronbach alfa, ölçeğin bütünü için .92; ilişki doyumu için .83; çiftlerin bağlılığı için .75; sevgi gösterme için .48; çiftlerin uyumu için .78 olarak bulunmuştur.

Bulgular

Faktör Yapısı

İlk çalışmada açımlayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen faktör yapısı dikkate alınarak ikinci çalışmada faktör yapısı 4 faktör ile sınırlandırılmıştır. İkinci çalışmada da veri yapısı ve maddelerin faktörlere dağılımı aynı şekilde bulunmuştur. Verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını gösteren Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) = .83 olarak tespit edilmiş, bu da verinin faktör analizi için yeterli olduğunu göstermiştir.

Dört faktörlü çözüm sonucunda toplam varyansın %52.34'ü açıklanmıştır. Ölçeğin alt boyutlarına baktığımızda olumsuz çatışma çözme stillerinin varyansın %16.93'ünü, 'boyun eğme'nin %13.07'sini, olumlu çatışma çözme stillerinin %11.03'ünü ve 'geri çekilme' faktörünün ise varyansın %11.01'ini açıkladığı bulunmuştur. Faktör yüklerinin .46 ile .76 arasında değiştiği görülmüştür. Alt boyutların iç tutarlık katsayıları olumlu çatışma çözme stilleri için .77, boyun eğme için .80, olumsuz çatışma çözme için .81 ve geri çekilme için .75 olarak bulunmuştur.

Doğrulayıcı Faktör Analizi

Ölçeğin dört faktörlü yapısının uygunluğunu test etmek amacıyla LISREL 8.71 paket programı kullanılarak (Jöreskog ve Sörbom, 1993) Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulanmıştır. DFA ya da model testlerinde, modelin kabul edilebilir olduğunu göstermek için ki kare değerinin anlamsız çıkması beklenmektedir. Fakat ki kare değeri örneklem sayısına oldukça duyarlıdır. Bu nedenle örneklem sayısı büyük olduğu durumlarda, ki kare sd oranın 2, 3 ve hatta 5 olması modelin kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir. Ayrıca CFI, GFI, AGFI ve NNFI değerlerinin .90 ve üzerinde olması ve RMSEA değerinin ise .08'in altında olması beklenmektedir (Bollen, 1989; Hu ve Bentler, 1999; Kline, 1998; Tabachnick ve Fidell, 2001).

Kovaryans matrisleri kullanılarak yapılan analizler sonucunda model uyum indeksleri, verinin dört faktörlü çözümle tanımlanabileceğini göstermiştir [χ^2 (df = 269, N = 280) = 811.37, $p < .000$, GFI = .80, AGFI = .75, NNFI = .74, CFI = .77,

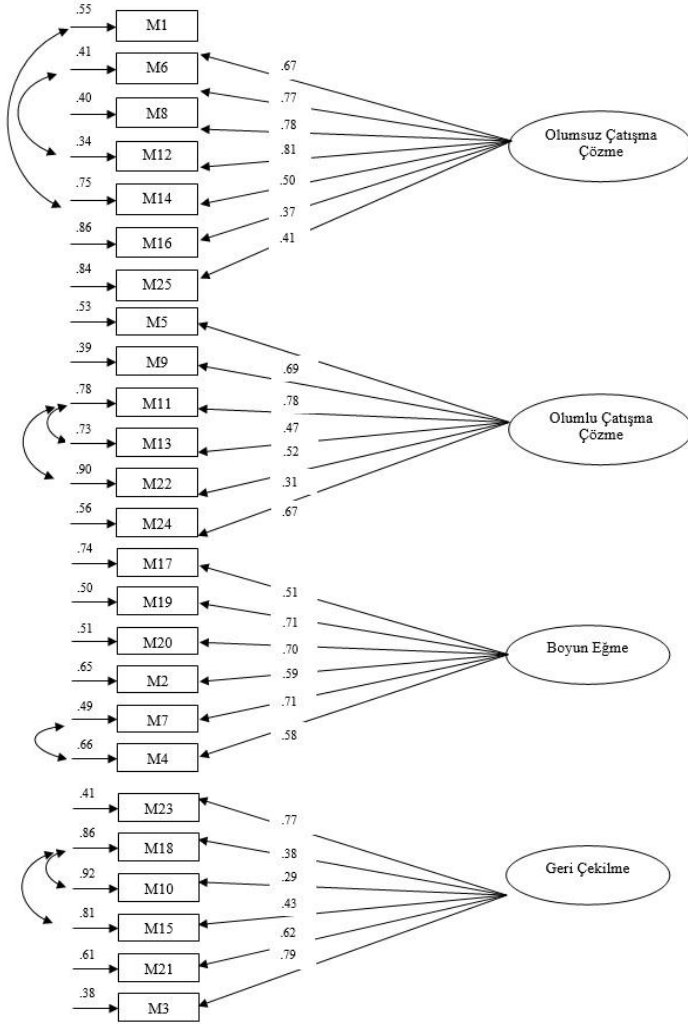
RMSEA = .09]. Önerilen modifikasyon indeksleri doğrultusunda ‘boyun eğme’ alt boyutu altındaki iki madde ve diğer alt boyutların her birinin altındaki ikişer çift madde arasındaki hatalar ilişkilendirilmiştir. Aynı alt boyut altında olan ve birbirine oldukça benzeyen bu maddeler arasındaki hatalar ilişkilendirildikten sonra model tekrar test edilmiş [χ^2 (df = 262, N = 280) = 688.74, $p < .000$, GFI = .84, AGFI = .80, NNFI = .79, CFI = .82, RMSEA = .07] ve eklenen ilişkinin modeli daha iyi hale getirdiği bulunmuştur [χ^2 fark (7) = 122.63, $p < .001$]. Her ne kadar uyum indeksleri beklenen değerin biraz altında da olsa ki kare df oranı 2.6 olarak bulunmuştur ve modelin kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir.

Doğrulamalı faktör analizinin sonuçları, maddelerin aldığı yükler ve hataları ilişkilendirilen maddeler Şekil-1’de verilmiştir. Modeldeki tüm standartlaştırılmış faktör yükleri istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu değerler ‘olumsuz çatışma çözme stilleri’ için .37 ile .81, ‘olumlu çatışma çözme stilleri’ için .31 ile .78, boyun eğme stili için .51 ve .71, kaçma stili için .29 ile .79 arasında değişmektedir.

Ölçeğin alt boyutları arasındaki korelasyon değerlerine bakıldığında olumsuz ve olumlu çatışma çözüm stilleri arasında negatif bir ilişki bulunmuştur ($r = -.24$, $p < .000$). Olumsuz çatışma çözme stili ile boyun eğme arasında negatif bir ilişki varken ($r = -.30$, $p < .000$), geri çekilme ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r = -.05$, ns). Olumlu çatışma çözme stili ile boyun eğme arasındaki pozitif bir korelasyon varken ($r = .21$, $p < .01$), geri çekilme arasındaki korelasyon negatiftir ($r = -.16$, $p < .01$). Son olarak, boyun eğme ile geri çekilme arasında anlamlı pozitif bir korelasyon bulunmuştur ($r = .27$, $p < .000$).

İç Tutarlılık Güvenirliği

ÇÇSÖ’nün iç tutarlılığını test etmek amacıyla Cronbach Alfa katsayılarına bakılmış ve ölçeğin güvenirliliği test edilmiştir. Alt boyutlar için Cronbach Alfa katsayıları ‘olumlu çatışma çözme stilleri’ için .77, ‘olumsuz çatışma çözme stilleri’ için .81, ‘geri çekilme’ alt boyutu için .75, ‘boyun eğme’ alt boyutu için ise .80 olarak bulunmuştur. Madde toplam korelasyonlarının ise olumlu çatışma çözme stilleri için .38 ile .64; olumsuz çatışma çözme stilleri için .35 ile .67; geri çekilme için .36 ile .62; boyun eğme alt boyutu için .50 ile .62 arasında değiştiği görülmüştür.

Şekil 1

ÇÇSÖ'nün Doğrulamalı Faktör Analizi Sonuçları

Not: Bütün standart olmayan faktör yükleri $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Ölçüt Geçerliği

İlk çalışmada ÇÇSÖ'nün ölçüt geçerliği aynı değişkeni ölçen benzer başka bir ölçek (ÇÇSE, Kurdek, 1994) ile test edilmiş ve geçerliği anlamlı bulunmuştur. İkinci çalışmada ise, ilgili yazında ilişkili oldukları bulunduğu için evlilik uyumunu ölçen ÇUÖ ile ÇÇSÖ'nün ilişkisine bakarak ölçeğin ölçüt geçerliği test edilmiştir. ÇÇSÖ'nün alt boyutlarına bakıldığında, beklenildiği gibi evlik uyumunun 'olumlu çatışma çözüm stili' ile olumlu yönde ($r = .28, p < .000$), 'olumsuz çatışma stili' ile ise olumsuz yönde ($r = -.43, p < .000$) anlamlı bir şekilde ilişkili olduğu bulunmuştur. Fakat 'boyun eğme' ve 'geri çekilme' alt boyutlarının evlilik uyumu ile anlamlı bir ilişkisi bulunmamıştır.

Tartışma

Ülkemizde yakın ilişkilerde yaşanan çatışma ve bu çatışma ile nasıl baş edildiğine yönelik pek çok araştırma olmasına rağmen, kullanılan çatışma çözüm stillerini ölçen geçerli ve güvenilir bir ölçeğe rastlanmamıştır. Bu araştırmanın amacı çatışma çözüm stillerini ölçen kültüre özgü geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmektir. Bu amaçla 2 ayrı çalışma yapılmıştır. İlk çalışmada, evli veya değil romantik ilişkiye sahip olan kişilerle yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Bu mülakatlardan elde edilen bilgilerle kültüre özgü maddeler geliştirilmiştir. Ayrıca, alanda uzman sosyal psikologlar tarafından ilgili yazın incelenerek geniş bir madde havuzu oluşturulmuştur. İlk çalışmada yapılan açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına göre 'Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği' (ÇÇSÖ) için dört faktörlü yapının uygun olduğunu gözlenmiştir. Bu boyutlar, olumsuz çatışma çözme stili, olumlu çatışma çözme stili, boyun eğme ve geri çekilme olarak tanımlanmıştır. Olumsuz çatışma çözme stili hem sözel hem de fiziksel ilişki için yıkıcı ve yıpratıcı davranışları içermektedir. Olumlu çatışma çözme stili ise sorunun kaynağına inerek, her iki taraf için de geçerli, sorunu çözmeye yönelik bir çözüm üretmeye çalışan yapıcı davranışları içermektedir. Boyun eğme stili, problemi büyütmemeye çalışan, kendinden ödün veren sadece eşin isteklerini kabullenme ve yerine getirme örüntüsünü içeren pasif davranışlardan oluşmaktadır. Son olarak, geri çekilme stili ise çatışmadan susarak ya da kaçarak baş etmeyi içeren pasif davranışları içermektedir.

Yazındaki diğer çalışmalarda genellikle çatışma çözüm stillerini 4 ana grupta toplamaktadır (örn., Hojjat, 200; Kurdek, 1994a; Rusbult ve Zembrodt, 1983) ve bu çalışmada da tutarlı olarak ÇÇSÖ için 4 boyut belirlenmiştir. Ayrıca ÇÇSÖ'nün ölçüt geçerliğini sınamak amacıyla Kurdek'in (1994a) 'Çatışma Çözüm Stilleri Envanteri' (ÇÇSE) de Türkçe'ye çevrilmiştir. Benzer alt boyuta sahip ÇÇSE'nin alt boyutları ile korelasyonlar beklendik yönde çıkmıştır. Ancak ÇÇSE ilk defa bu

çalışma ile Türkçe'ye çevrilmiştir ve geçerlik-güvenirlik çalışması yapılmamıştır, bu da geliştirilen ÇÇSÖ'nün ölçüt geçerliliği için bir sınırlılık oluşturmaktadır. Fakat bu sınırlılığı ortadan kaldırmak için geliştirilen ölçeğin ölçüt geçerliliği ikinci çalışma ile yeniden test edilmiştir.

ÇÇSÖ'nün geçerlik güvenirliğini yeni bir örneklemle yeniden test etmek için yapılan ikinci çalışmada sadece evli çiftlerden veri toplanmıştır. Bu çalışmanın açımlayıcı faktör analizi sonuçları ilk çalışmadaki faktör analizi ile tutarlı olarak ÇÇSÖ için 4 faktörlü yapının uygun olduğunu göstermiştir. Ayrıca ikinci çalışmada doğrulayıcı faktör analizi ile ölçeğin yapı geçerliği sınanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucundaki tüm standartlaştırılmış faktör yükleri istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ÇÇSÖ'nün alt boyutları arasındaki korelasyonlar incelendiğinde, olumlu çatışma çözüm stili ile olumsuz çatışma stili ile olumsuz ilişki gösterirken, boyun eğme stili ile olumlu ilişki gösterdiği gözlenmiştir. Olumsuz çatışma stili ise hem boyun eğme hem de geri çekilme ile olumsuz yönde ilişki göstermektedir. Boyun eğme ile geri çekilme arasında ise olumlu bir ilişki gözlenmektedir. Bu alt boyutların evlilik uyumu ile ilişkisi incelendiğinde ise, beklendiği gibi, olumlu çatışma çözüm yöntemi evlilik uyumu ile olumlu yönde ilişkilirken, olumsuz çatışma yöntemi evlilik uyumu ile evlilik uyumu ile olumsuz yönde ilişkilidir. Fakat boyun eğme ve geri çekilme alt boyutları evlilik uyumu ile anlamlı bir ilişki göstermemektedir. İlgili yazında da, yapıcı çatışma çözüm yöntemlerinin evlilik uyumu ya da doyumu ile olumlu yönde ilişkili olduğu, fakat yıkıcı çatışma çözüm yöntemlerinin ise evlilik uyumu ya da doyumu ile olumsuz yönde ilişkili olduğu pek çok çalışma ile gösterilmiştir (örn., Christensen ve Heavey, 1990; Fincham, 2003; Heavey, Layne ve Christensen, 1993; Hojjat, 2000). Fakat beklenenden farklı olarak boyun eğme ve geri çekilme evlilik uyumu ile anlamlı bir ilişki göstermemiştir. Bunun bir nedeni bu iki davranış örüntüsünün belki de evlilik uyumu gibi ilişkisel boyuttaki değişkenlerden daha çok kişinin iyi oluş hali ya da yaşam doyumu gibi bireysel boyuttaki değişkenlerle ilişkili olması olabilir. Bunun doğrulanması için daha çok çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Her ne kadar ÇÇSÖ iki ayrı veri setinde hem açımlayıcı hem de doğrulayıcı faktör analizleri ile yapı geçerliği sınanıp desteklenerek ilgili yazına katkı sağlamış olsa da ÇÇSÖ'nün farklı örneklerde geçerlik güvenirliğinin tekrar test edilmesi gerekmektedir. Ayrıca ÇÇSÖ'nün alt boyutlarının farklı değişkenlerle (yaşam doyumu, bireyin iyi oluş hali, ayrılık nedenleri gibi) ilişkilerinin de araştırılması gerekmektedir. Gelecekte yapılacak araştırmaların ÇÇSÖ'yü hem bireysel hem de ilişkisel daha farklı değişkenlerle ilişkilerini inceleyerek daha çok bilgi sağlayabilirler. Bu sınırlılıklara rağmen, ÇÇSÖ'nün açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonuçlarının tatmin edici düzeyde olması nedeniyle, ölçeğin Türk örnekleminde anlamlı geçerlik ve güvenirlik değerlerine sahip olduğu söylenebilir.

Kaynaklar

- Brehm, S. S. (1992). *Intimate relationships* (pp.293, 323). New York: McGraw-Hill.
- Bollen, K. A. (1989). *Structural equations with latent variables*. New York, NY: Wiley.
- Burman, B., Margolin, G. ve John, R.S. (1993). America's angriest home videos: Behavioral contingencies observed in home reenactments of marital conflict. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61(1), 28-39.
- Christensen, A. ve Heavey, C. L. (1990). Gender and social structure in the demand/withdraw pattern of marital conflict. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(1), 73-81.
- Christensen, A. ve Shenk, J. L. (1991). Communication, conflict, and psychological distance in nondistressed, clinic, and divorcing couples. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 59(3), 458-463.
- Cramer, D. (2000). Relationship satisfaction and conflict style in romantic relationships. *Journal of Psychology*, 134(3), 337-341.
- Dhir, K. S. ve Markman, H. J. (1984). Application of social judgment theory to understanding and treating marital conflict. *Journal of Marriage and the Family*, 46(3), 597-610.
- Fıfıloğlu, H. ve Demir, A. (2000). Applicability of the dyadic adjustment scale for measurement of marital quality of Turkish couples. *European Journal of Psychological Assessment*, 16(3), 214-218.
- Fincham, F. D. (2003). Marital conflict: Correlates, structure, and context. *Current Direction in Psychology Science*, 12(1), 23-27.
- Gottman, J. M. (1993). The roles of conflict engagement, escalation, and avoidance in marital interaction: A longitudinal view of five types of couples. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61(1), 6-15.
- Gottman, J. M. ve Krokoff, L. J. (1989). Marital interaction and satisfaction: A longitudinal view. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 57(1), 47-52.

- Gottman, J. M. ve Levenson, R. W. (1992). Marital processes predictive of later dissolution: Behavior, psychology and health. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63, 221-233.
- Gottman, J., Markman, J. ve Notarius, C., (1977). The topography of marital conflict: A sequential analysis of verbal and nonverbal behavior, *Journal of Marriage and the Family*, 39, 461-477.
- Gottman, J. M., Coan, J., Carrere, S. ve Swanson, C. (1998). Predicting marital happiness and stability from newlywed interactions. *Journal of Marriage and the Family*, 60(1), 5-22.
- Heavey, C. L., Layne, C. ve Christensen, A. (1993). Gender and conflict structure in marital interaction: A replication and extension. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61(1), 16-27.
- Hojjat, M. (2000). Sex differences and perceptions of conflict in romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 17(4-5), 598-617.
- Hu, L. ve Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indices in covariance structural analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55.
- Hünler, O. S. ve Gençöz, T. (2003). Boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu ilişkisi: Algılanan evlilik problemleri çözümünün rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18(51), 99-108.
- Jöreskog, K. G. ve Sörbom, D. (1993). *LISREL 8: Structural equation modeling with the SIMPLIS command language*. Lincolnwood, IL: Scientific Software International.
- Kline, R. B. (1998). Principles and practices of structural equation modeling. New York: Guilford.
- Kurdek, L. A. (1994a). Conflict resolution styles in gay, lesbian, heterosexual nonparent, and heterosexual parent couples. *Journal of Marriage and the Family*, 56(3), 705-722.

- Kurdek, L. A. (1994b). Areas of conflict for gay, lesbian, and heterosexual couples: What couples argue about influences relationship satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 56(4), 923-934.
- Mackey, R. A., Diemer, M. A. ve O'Brien, B. A. (2000). Conflict-management styles of spouses in lasting marriages. *Psychotherapy*, 37(2), 134-148.
- Malkoç, B. (2001). *The relationship between communication patterns and marital adjustment*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Rusbult, C. E. ve Zembrodt, I. M. (1983). Responses to dissatisfaction in romantic involvements: A multidimensional scaling analysis. *Journal of Experimental Social Psychology*, 19, 274-293.
- Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and simimlar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 38, 15-28.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics (4. baskı)*. United States, Allyn & Bacon Press.
- Thomas, K. W. (1976). Conflict and conflict management. In M. D. Dunnette (Ed.). *Handbook of industrial and organizational psychology*. Chicago: Rand-McNally, 889-935.
- Uğurlu, O. (2003). *Evli çiftlerde cinsiyet ayrımına ilişkin tutumlar, çatışma yönetimi biçimleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Vuchinich, S. (1987). Starting and stopping spontaneous family conflicts. *Journal of Marriage and the Family*, 49(3), 591-601.